

Geografische consequenties

Deelonderzoek 4

t.b.v. het onderzoek naar scenario's fusie met Wijdemeren

Versie: 21 mei 2024

Vraag

"In hoeverre is het mogelijk en wenselijk om te zorgen dat bij een eventuele fusie sprake is van een geografisch aaneengesloten gebied en hoe zou dat er dan uit kunnen zien?"

De gemeente Wijdmeren grenst niet aan de gemeente Gooise Meren. Zij worden van elkaar gescheiden door de bebouwing van de Hilversumse Meent en naastgelegen polder.

Deze vraag wordt op drie aspecten beantwoord:

1. Wat is het wettelijke kader?
2. Wat zijn de mogelijkheden?
3. Is het wenselijk, dan wel noodzakelijk om een geografische aaneengesloten gebied te hebben?

Vier scenario's

Bij het beantwoorden van de tweede vraag gaan we uit van de vier scenario's:

I. Wijdmeren-Hilversum

De gemeente Wijdmeren fuseert in zijn geheel met de gemeente Hilversum. Daarbij is het voor onze gemeente en onze inwoners niet relevant of dit een volledige fusie betreft, of een lichte vorm. Hilversum+ zal een kleine 120.000 inwoners tellen; Gooise Meren 60.000 inwoners.

II. Wijdmeren-Gooise Meren

De gemeente Wijdmeren fuseert met een lichte samenvoeging in zijn geheel met de gemeente Gooise Meren. Gooise Meren+ zal een kleine 85.000 inwoners tellen; Hilversum ruim 93.000 inwoners.

III. Wijdmeren opgesplitst

De gemeente Wijdmeren wordt opgesplitst en fuseert (met een lichte samenvoeging) met de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren. De precieze verdeling kan later bepaald worden. Voor dit scenario is een 50-50 variant gebruikt. Gooise Meren+ zal bijna 73.000 inwoners tellen; Hilversum+ circa 106.000 inwoners.

IV. Geen fusiepartner

De gemeenten Hilversum (circa 93.000 inwoners) en Gooise Meren (circa 60.000 inwoners) zien beiden een fusie met de gemeente Wijdmeren (ruim 24.000 inwoners) niet als kansrijk. Er zal een andere oplossing gezocht moeten worden, bijvoorbeeld een fusie buiten de regio, of een (al dan niet opgelegde) fusie onder regio van de provincie.

De mogelijkheid en wenselijkheid van een geografisch aaneengesloten grondgebied is alleen van toepassing bij scenario's II en III.

1. Wettelijk kader

De Wet algemene regels herindeling (Wet Arhi) regelt hoe de provincie, de minister van Binnenlandse Zaken en gemeenten moeten handelen als er bij één van hen een initiatief is het grondgebied van een provincie of gemeente te wijzigen. Er is sprake van een herindeling als het inwoneraantal van een van de gemeenten met meer dan 10% wijzigt. Bij minder is er sprake van een grenscorrectie. Bij beide scenario's waarbij (een deel van) Wijdmeren samengaat met Gooise Meren, ligt de grens boven de 10% en is er dus sprake van een herindeling.

De wet vereist niet dat een gemeente een aaneengesloten grondgebied heeft. In Nederland zijn er echter slechts enkele gemeenten die geen aaneengesloten grondgebied hebben. Dit is het geval bij Amsterdam met betrekking tot Amsterdam-Zuidoost. Baarle is een ander voorbeeld, waar de diffuse landgrens met België maakt dat de gemeente niet een aaneengesloten grondgebied heeft.

1.1 Afweging

Betrokken autoriteiten, zoals de provincie en de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, houden bij hun afwegingen doorgaans wel rekening met territoriale samenhang en leefbaarheid. Deze aspecten worden niet expliciet vermeld in de wet, maar ze worden in de praktijk wel meegewogen bij het nemen van beslissingen over herindelingen en grenswijzigingen.

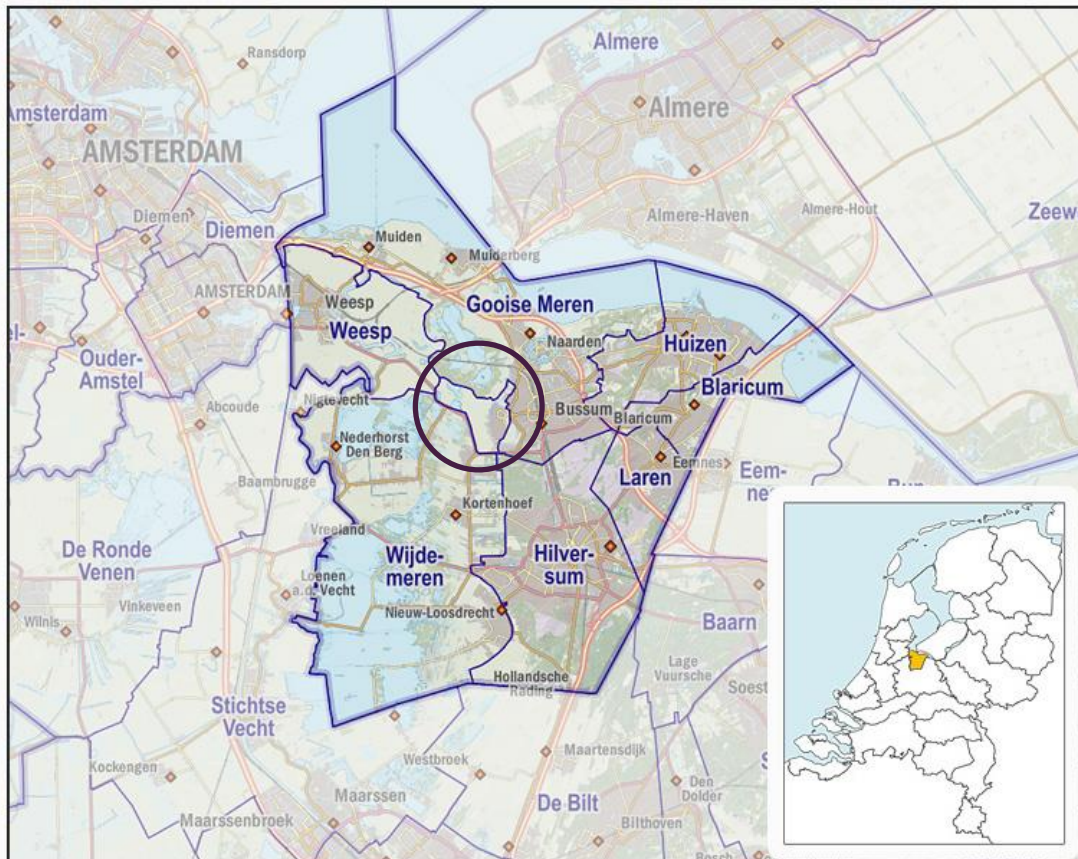
Wanneer er bij een lichte samenvoeging tussen Gooise Meren en (een deel van Wijdmeren) geen aaneengesloten grondgebied ontstaat, zal gemotiveerd moeten worden hoe de interne samenhang en de leefbaarheid zich in die situatie verhouden.

1.2 Conclusies wettelijk kader

- De wet schrijft niet voor dat een gemeente een aaneengesloten grondgebied heeft, al is dit in de regel wel altijd het geval.
- De provincie en de minister zullen bij hun afweging wel een afweging maken ten aanzien van de (territoriale) samenhang en leefbaarheid.

2. Mogelijkheden

De gemeente Wijdmeren en de gemeente Gooise Meren grenzen niet aan elkaar. Zij worden van elkaar gescheiden door de bebouwing van de Hilversumse Meent en naastgelegen polder. Deze gebieden behoren beide tot de gemeente Hilversum.

Wanneer de gemeente Gooise Meren en (een deel van) Wijdmeren samengaan, zijn er op hoofdlijnen drie opties voor dit tussenliggende gebied:

- A. De Hilversumse Meent en het buitengebied van de polder blijven bij Hilversum.
- B. De Hilversumse Meent blijft Hilversum; het buitengebied van de polder wordt onderdeel van Gooise Meren.
- C. De Hilversumse Meent en de open polder worden onderdeel van Gooise Meren.

2.1 Optie A: geen aangesloten gebied

De grens tussen de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren blijft gehandhaafd. De nieuwe gemeente Gooise Meren heeft geen aaneengesloten grondgebied.

2.2 Optie B: aaneengesloten via de polder

Er vindt een grenscorrectie plaats tussen de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren met betrekking tot het buitengebied. Geografisch heeft de nieuwe gemeente Gooise Meren een aaneengesloten grondgebied, waarbij de Hilversumse Meent bij Hilversum blijft. Op de kaart heeft de gemeente dan weliswaar een aaneengesloten gebied, maar er is geen directe verbinding over de weg tussen de twee delen van de gemeente.

2.3 Optie C: geheel aaneengesloten

Er vindt een grenscorrectie plaats tussen de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren met betrekking tot de bebouwing in de Hilversumse Meent en het buitengebied. De grens tussen de gemeente Hilversum en gemeente Gooise Meren komt op de Franse Kampweg (N236) te liggen.

Geografisch heeft de nieuwe gemeente Gooise Meren dan een logisch aaneengesloten grondgebied. Door middel van de Franse Kampweg en de Hilversumse Meentweg zijn de kernen van Wijdmeren bij deze optie aangesloten op de kernen van Gooise Meren.

2.4 Inwoners Hilversumse Meent

Het al dan niet uitvoeren van een grenscorrectie tussen de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren is hierboven ingestoken vanuit de geografische grenzen bij een mogelijke fusie. Interessante vraag daarbij is echter hoe de inwoners van dit gebied ertegen aankijken.

De verwachting is dat de inwoners van de Hilversumse Meent en het bijbehorende buitengebied voor de dagelijkse voorzieningen meer op Bussum gericht zijn dan op Hilversum. Door de geringe afstand tot de kern Bussum, zullen de inwoners grotendeels voor hun boodschappen, scholen en (sport-) verenigingen gebruik maken van het aanbod in Bussum.

Op het moment dat er tussen Hilversum en Gooise Meren gesproken gaat worden over een mogelijke grenscorrectie van deze wijk, dan is het raadzaam om daadwerkelijk te onderzoeken in hoeverre de inwoners op Bussum gericht zijn. Ook zou middels een enquête uitgevraagd kunnen worden wat de wensen van de inwoners zijn. Willen zij bij de gemeenteraadsverkiezingen invloed hebben op het beleid en de voorzieningen in Hilversum of in Bussum?

2.5 Conclusies mogelijkheden

- Er zijn op hoofdlijnen drie opties hoe kan worden omgegaan met het gebied in de gemeente Hilversum dat de gemeente Wijdmeren van de gemeente Gooise Meren scheidt.
- Als het de wens is om een geografisch aaneengesloten gemeente te creëren, dan is er geen simpele oplossing. Mocht de gemeente Gooise Meren open staan voor een lichte samenvoeging met (een deel van) Wijdmeren, dan zal in een volgende fase uitgebreid gesproken moeten worden met de betrokken partijen en onderzoek gedaan moeten worden naar de precieze consequenties. Omdat het een grenscorrectie betreft tussen de gemeente Hilversum en de gemeente Gooise Meren zijn die twee gemeenten samen met de provincie Noord-Holland de primaire gesprekspartners. Ook zullen de gemeente Wijdmeren en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties betrokken moeten worden.
- Mocht de gemeente Gooise Meren open staan voor een lichte samenvoeging met (een deel van) Wijdmeren, dan zal in een volgende fase ook onderzoek gedaan moeten worden naar de wensen van de inwoners van dit Hilversumse Meent en het buitengebied.

3. Wenselijkheid

Ondanks dat normaal gesproken een gemeente een aaneengesloten grondgebied heeft, is dit niet wettelijk voorgeschreven. Wel worden de territoriale samenhang en leefbaarheid meegenomen in de afweging door hogere overheden. Daarom is het belangrijk om de wenselijkheid van een al dan niet aaneengesloten geografisch gebied te onderzoeken. Aan de hand van de drie opties worden ten aanzien van de wenselijkheid de praktische kant (3.1), het imago (3.2) en de sociale binding (3.3) benoemd.

3.1 Praktisch

In algemene zin is het voor een gemeente ten aanzien van het uitvoeren van de taken en diensten praktischer om een compact en aaneengesloten grondgebied te hebben. Dit heeft te maken met het inplannen van allerlei routes voor schoonmaak, dagelijks onderhoud en dienstverlening. Deze routes concentreren zich langs de wegen. Bij een aaneengesloten gebied vallen er geen 'gaten' in de routes.

Ten aanzien van het grotere onderhoud van de publieke ruimte is het zeker praktischer als er sprake is van een aaneengesloten gebied. In dat geval ben je zelf verantwoordelijk voor de wegstremmingen, omleidingen en aansluitingen van verschillende werken. Dit scheelt veel intergemeentelijke afstemming en leidt tot minder overlast voor inwoners. Ook als het een provinciale weg betreft, is de afstemming van de provincie met één gemeente met een aaneengesloten gebied minder ingewikkeld.

Bij optie A (geen aaneengesloten gebied) en optie B (aaneengesloten via de polder) zal er meer afstemming moeten zijn tussen de gemeenten bij allerlei werkzaamheden. Die afstemming moet al vroegtijdig plaatsvinden bij groot onderhoud en andere ingrijpende werkzaamheden. Praktisch is dit niet, maar dit is ook niet onoverkomelijk. Het is daarom vanuit praktisch oogpunt niet noodzakelijk. Bij optie C (geheel aaneengesloten) is er sprake van een logisch gebied, inclusief de bijbehorende voordelen.

3.2 Imago

Vanuit het imago en de beeldvorming is een aaneengesloten gebied ook te prefereren boven een onderbroken gebied. Bij een onderbroken gebied met verschillende gemeenten geldt er verschillend beleid voor de verschillende gebieden. Een inwoner die niet bekend is met de bestuurlijke 'lappendeken' zal niet begrijpen waarom iets op twee plekken mogelijk niet mag, maar in het gebied ertussenin wel (of andersom).

Duidelijk is dat optie C (geheel aaneengesloten) dit onderwerp het beste dient en optie B (aaneengesloten via de polder) in beperkte mate. Hoe zwaar dit argument ten aanzien van het imago gewogen moet worden, is niet objectief vast te stellen.

3.3 Sociale binding

De belangrijkste reden om als gemeente een aaneengesloten gebied te prefereren, heeft betrekking op de sociale binding. Inwoners van een klein deel van een gemeente die niet rechtstreeks verbonden zijn met de rest van gemeente, krijgen minder makkelijk binding met die gemeente. Ondanks dat de fysieke afstand niet verandert, kunnen zij mentaal het gevoel hebben er niet echt bij horen en ervaren een barrière. Om te zorgen dat een kern zich opgenomen voelt in een grotere gemeente is een aaneengesloten gebied met rechtstreeks verbindingen wenselijk.

Enkel optie C (geheel aaneengesloten) biedt optimaal de mogelijkheid voor de kernen van Wijdemeren om zich onderdeel te voelen van de gemeente Gooise Meren.

3.4 Conclusies wenselijkheid

- In praktische zin is het wenselijk dat er een aaneengesloten grondgebied is. Optie C (geheel aaneengesloten) heeft daarbij de voorkeur, maar Optie B (aaneengesloten via de polder) en Optie A (geen aaneengesloten gebied) zijn niet onoverkomelijk.
- Er zijn imago-consequenties als de gemeente geen aaneengesloten grondgebied heeft.
- Voor de sociale binding en om te zorgen dat de kernen zich opgenomen voelen in een grotere gemeente is het nadrukkelijk wel wenselijk dat zij uitmaken van een aaneengesloten grondgebied met verbindingswegen.